

10709. II. B. g

133 / 98

Naš cesar
FRAN JOSIP I.

Povodom
petdesetletnice njegovega vladarstva

spisal

TOMO ZUPAN.

Ljubljana, 1898.

Samozaložba.

Tiskala
Katoliška Tiskarna.

1848 - 1898.

kn

pr

un

če

Vo

in

fo

ř C

se

av

m

sl

sl

no

na

la

P. N.

Priporočamo Vam pričujočo *Tomo Zupan-ovo knjižico „Naš cesar Fran Josip I.“* Spisana je v prid družbi sv. Cirila in Metoda.

Jezik v nji je čist in pravilen, a ob enem lahko umeven. *Cena 15 kr. za knjižico* je nenavadno nizka, če upoštevate 27 krasnih podob, ki so med berivom. Veliko teh podob nam predočuje domačo zgodovino in pa naše slovensko ozemlje.

Sto komadov knjižic stane s pošto vred dvanajst forintov.

Le malokedaj ima kaka mala knjižica tako veliko podob. Mladina izza prvih let ima najraje podobe; zato se je poleg Hubadove knjige „Franc Jožef I., cesar avstrijski“ izdala še pričujoča, posebno še gledé na manje šolske otroke.

Obdarujte ž njo mladino ob raznih cesarskih slavnostih, ki je praznujemo sedaj Slovenci.

Naročite pa nemudoma, ker nam utegne za slovesnosti 2. decembra 1898. knjižic primanjkovati, če ne zvemo o pravem času števila naročnikov. Če se nam pa prej naznani natančno, ponatisnemo to delce lahko z nova.

P. 7

* Fran Josip I. *

Naš cesar
Fran Josip I.

1848 — 1898.

Povodom petdesetletnice njegovega vladarstva

spisal

Tomo Zupan.

Ljubljana, 1898.

Samozaložba. — Tiskala Katoliška Tiskarna.

*Kar je tujega v tej knjižici, povzel
je pisatelj iz delec:*

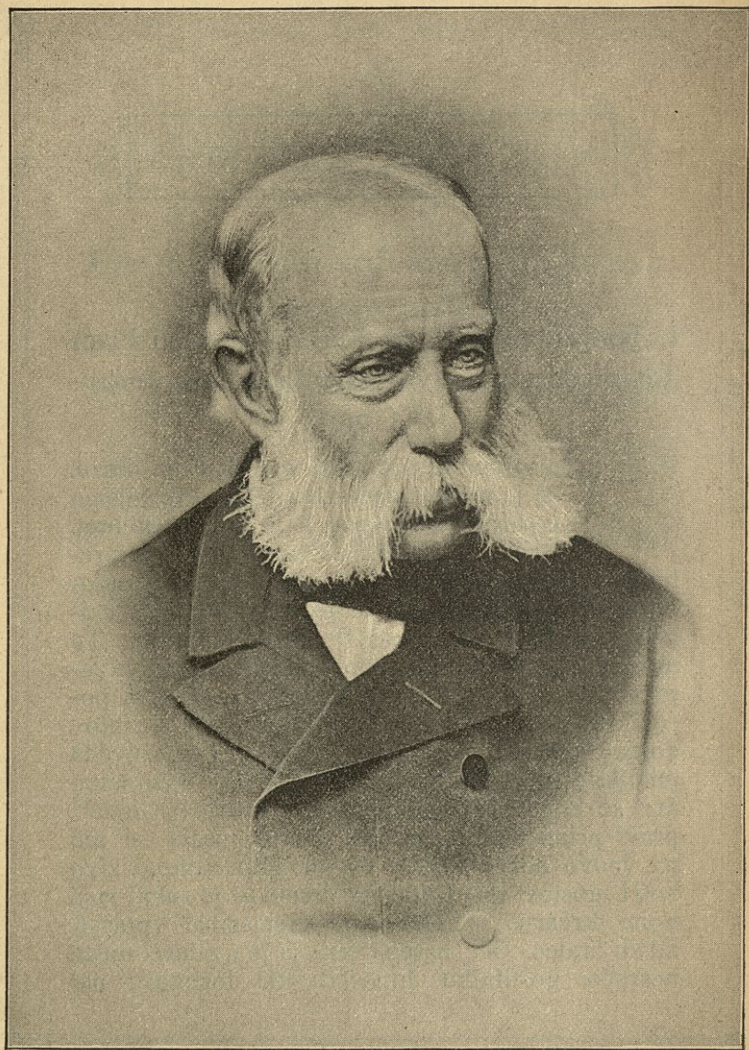
1. *Dr. F. E. Emmer.* Unser Kaiser Franz Josef I. Wien & Teschen, 1879.
2. *Jos. Ciperle.* Cesar Franc Jožef I. V Ljubljani, l. 1879.
3. *Ivan Tomšič.* Avgusta meseca 18. dan. Na Dunaji, 1880.
4. *Alois v. Näckler.* Das Haus Habsburg. Wien, 1883.
5. *Fr. Hubad.* Franc Jožef I., cesar avstrijski. V Ljubljani, 1888 in
6. *Fr. Hubad.* Franc Jožef I., cesar avstrijski. V Ljubljani, 1898.

I. Nadvojvoda Fran Karol, cesarju Fran Josipu oče, in nadvojvodinja Zofija, cesarjeva mati.

Oče našega cesarja, nadvojvoda Fran Karol, se je rodil 7. decembra 1802. Prejšnjemu cesarju Ferdinandu I. je bil lasten brat. Rad je podpiral siromake. Kjer je prebival le nekaj časa, povsod slavé njegovo radodarnost. — Nekega dné se pelje v „Prater“, največe sprehajališče zunaj Dunajskega mesta. Tu ugleda zatvorjeno gostilno. „Kako to, da je zaprta?“ — vpraša. Odposlani sluga se vrne s poročilom, da so posestniku radi 400 forintov dolga vse in tudi krčmo zapečatili. Nato nadvojvoda umolkne in ukaže, naj požene dalje. — Za nekaj dni se sopet vozi mimo one gostilne. „Glejte“, pravi pribočniku, „ima že odprto; sedaj se mu pa vnovo dobro godi.“ Vse je bilo namreč živo notri, gôstov vse polno, in veselo se je sukal med njimi krčmar. — Odkod ta prememba? vprašaš, mladi bralec. Oče našega cesarja je uvidevši njega nesrečo gostilniku doposlal 400 forintov: naj

Nadvojvoda Fran Karol, cesarju Fran Josipu oče.

poplača dolg in obrt nadaljuje. — Dobri ljudje imajo radi cvetice; zato so tudi nadvojvodu bile

*Nadvojvodinja Zofija,
cesarju Fran Josipu mati.*

cvetke ljubé, sosebno vijolice in vrtnice. Prodajalke so se kar gnêtle krog njega, in vsak šopek

jim je drago poplačal. Kot prijatelju narave in njenih krasôt mu je bila prava slast, kadar se je brezskrbno mogel izprehajati po gozdih in po livadah. Hojeval je ob takih prilikah večidel sam. — Kadarkoli se je šetal ali vozil po Dunaji, odzdravljajal je koj naprej. Po največ je držal klobuk v roki, da bi kje ne zanemaril kakega odzdrava. — V krogu domače rodbine pa so ga častili kot družbinskega starosto. V znak hvaležnostnega spoštovanja mu je tù in tudi na očitnem redoma roko poljuboval cesar Fran Josip.

4. novembra 1824 se je nadvojvoda Fran Karol zaročil s hčerjo bavarskega kralja Josipa Maksimilijana, nadvojvodinjo Zofijo. Bila je rojena 27. januarija 1805. leta. Nadvojvodinja Zofija je postala dika dunajskemu cesarskemu dvoru. Ponositost njene postave, ostri razum in prijaznost do vsacega — vse to jej je srca prikupovalo. V darežljivosti sta se pa kósala z visokim soprogom. Ko je 28. majnika 1872. l. zamrla, tolažil se je nadvojvoda Fran Karol govoreč: „Odšla je pred menoj, da prostora pripravi za-me v nebesih.“ — V Išlu je njej v spominj postavil kapelico ter hodil va-njo vsak dan, dokler ni 8. marcija 1878 sklenil za vselej tudi on — „najboljši mož v državi“, kot so ga sploh označevali.

II. Nadvojvoda Fran Josip otrok in mladenič.

Naš cesar se je rodil 18. avgusta 1830. leta na Dunaji in je najstarejši med štirimi brati. Njegov

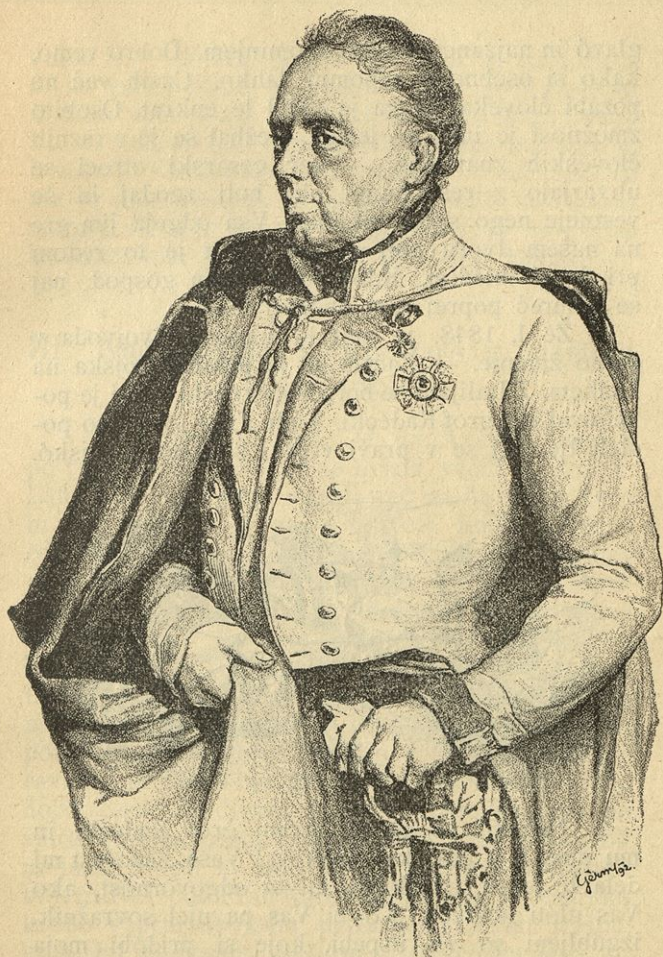

Nadvojvodič Fran Josip obdaruje v Laksenburgu vojaka - stražnika.

ded je bil cesar Fran. Zelo je ljubil svojega vnučka; vnuk „Francek“ pa mu je hvaležno vračal to ljubezen. Tako mu je namreč rékal najrajše on in drugi v rodbini.

Jeseni l. 1834. sta bila cesar Fran in mali „Francek“ v Laksenburgu, cesarskem dvorci ne daleč od Dunaja. Otrok - nadvojvoda ugleda stražnika, ki pred vrati cesarskega gradu hodi gori in doli. Solnce hudo žgè, zato se stražnik zasmili nežnemu princu. K dedu stopi prosèč, naj bi smel obdarovati reveža-vojaka. Cesar se vnuku nasmehne in mu dá nekaj srebrá, naj je podari zvestemu stražniku. Hitro teče do vojaka. Stražnik uravná puško k pozdravu, a denarja vzeti noče, ker ga ne sme. Hkrati pristopi ded, privzdigne vnučka, ki radostno izpusti denar vojaku v torbico za strelivo. „Sedaj pa ni več siromak“: sodi mladi nadvojvoda vradoščen, da je učinil to dobro delo.

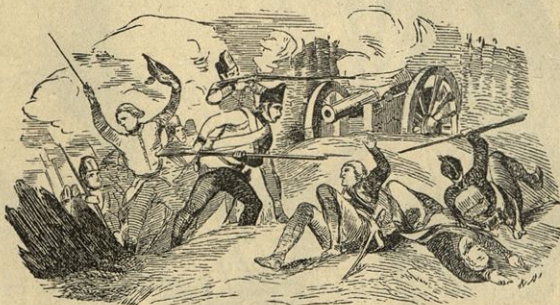
Komaj pet let je bilo nadvojvodi, ko mu je l. 1835. umrl ta dobri ded, cesar Fran. Koj po cesarjevi smrti so skrbni stariši odločili Henrika grofa Bombelles za glavnega odgojitelja mlademu princu. Zasebni odgojevatelj pa mu je bil Ivan grof Coronini. Pri uku in pri igrah so mu tovariševali Marko in Karol Bombelles ter Fran Coronini. Pod bistvenim očetovim in materinim vplivom do izreje mladega princa je skrbel nad vse verni grof Bombelles, da se je odgoja izročila tudi le vernim učiteljem. Ti učitelji so vcepili srcu mladega princa vse one lepe lastnosti, ki ga dičijo sedaj kot vladarja. Bog ga je obdaroval z jasno

Maršal grof Radecki.

glavó in najzanesljivejim spominjem. Dobro vemo, kako si osebnosti zapomni lahko. Časih več ne pozabi človeka, ki ga je videl le enkrat. Osebito zmožnost je imel za jezike. Vežbal se je v raznih človeških znanostih — ker cesarski otroci se ukvarjajo z resnobnimi uki bolj zgodaj in še vestneje nego sploh mladina. Vsa odgoja jim gre na našem dvoru bolj na ostro, kot je to redom pri drugi mladini. Kdor bo mnogim gospod, naj se namreč poprej sam ubogati uči.

Že l. 1848. je moral stopiti nadvojvoda v resno življenje. — Začela se je namreč vojska na Laškem. Z Italijani se boreči avstrijski vòjni je poveljeval oče grof Radecki. Tudi Fran Josipa so poslali tje, naj se v pravi vojski soznani z vojskó.

Ustrašil se ga je skrbni grof Radecki in mu dejal: „Cesarska visokost! Vaša nazočest mi dela le težav, ker káka mi to odgovornost, ako Vas ulóti nesreča. Ko bi Vas pa ujel sovražnik, izgubljeni so vsi uspehi, koje si pridobi moja

vojna.“ — V teh bojnih dnéh sta se sprijaznila tù za vselej stari in mladi vojak: grof Radecki in princ Fran Josip. Vendar je Radecki Boga hvalil, ko so nadvojvodo odpoklicali k njega starišem in k cesarju Ferdinandu v Innsbruck — zato, ker se mu je brez nesreče za državo izvršila ta opasna naloga. V boji pri sv. Luciji pa se je prepričal Radecki, kak junak bo naš prihodnji vladar.

III. Nadvojvoda Fran Josip nastopi cesarovanje.

Leta 1848. ni vrelo le po Avstriji, ampak po vsi Evropi. Ljudstva so tirjala večih svoboščin. Lahi v Avstriji niso marali več za Avstrijo; Ogrji bi bili radi svojo staro ustavo; kmet je tirjal odpravo tlake in desetine; obrtnik odstranitev vsega tega, kar ga je oviralo pri trgovini in obrtniji; omikanci so hoteli udeležbe pri postavitvi in pri vladi. Zato je bruhnil semtertje upòr. Najhuje pa je bilo uprav v cesarskem mestu na Dunaji. — 6. oktobra je umorila druhal vojnega ministra grofa Latourja. Cesarska rodbina je odpotovala iz Innsbrucka zato v Olomuc na Moravsko, in resno je jel misliti na odstòp srčno dobri cesar Ferdinand I., ki je vladò nastopil po smrti svojega očeta Frana v 1835. letu. Ker otrók ni imel, moral bi mu biti po postavi naslednik brat nadvojvoda Fran Karol. A odklonil je cesarsko krono v prid svojemu prvorojencu Fran Josipu, ki je bil za cesarja oklican v 19. svojem letu.

Ta svetovno znameniti čin se je izvršil 2. decembra 1848. l., neko saboto, kmalu po 8. jutranji uri v olomuški kneznadškofijski palači. V tej palači je namreč stanovala v tedanjih nemirnih dneh vsa cesarska obitelj.

Fran Josip, proglašen cesar, dojde do svojega strica, bivšega cesarja Ferdinanda. Poklekne, da bi se mu zahvalil, a ni mogel izustiti ne beséde. Cesar Ferdinand pa se nagne čez-nj, objame ga in prekriža govoreč: „Bog te blagoslovi! Le priden bodi; Bog te bo čuval. Rad sem ti to storil.“ Vsi nazoči so trdili, da jih ni ganil v življenji še nobeden prizor tako kot ta; jokali so celo možje.

Naslov novemu cesarju je bil: „Fran Josip I., avstrijski cesar.“

Koj v svojem nastopnem pismu obeča ravnopravnost vsem narodom v državi izjavljajoč, da je ta velika domovina dosti prostorno bivališče vsem ljudstvom raznih jezikov.

„Z Bogom moja mladost!“ je vskliknil Fran Josip prevzemši vladarstvo.

Da bi se premagale v državi vse težave, trebalo je „združenih moči“. — Zato je značilno cesar Fran Josipovo gêslo, koje si je nadél 12. februarija 1849. l. v besedah: „Viribus unitis“ — po naše: „Združenimi močmi.“

IV. Vojska na Laškem in vstaja na Ogrskem.

V marciji l. 1849. so Pijemontezi hoteli vlo-miti v Lombardijo. To pot je bilo, ko je nago-

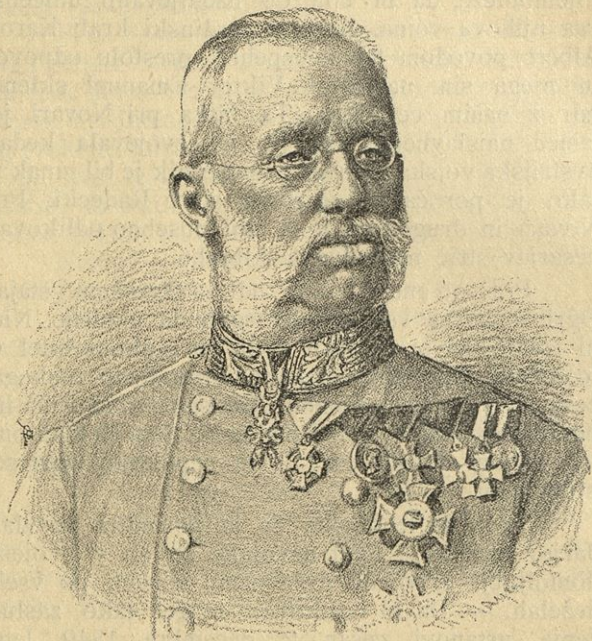
voril junak Radecki svoje vojake z besedami: „Še enkrat sledite svojemu sivemu vodiji. Boj bo kratek.“ In res je ta vojska trpela le samo pet dni. Pri Novari je 23. marcija Radecki tako potolkel Pijemonteze, da bi bila ob nadaljevanji uničena vsa njihova vojna. Zato se sardinski kralj Karol Albert povodom teh neuspehov prestolu odpove, in njega sin, naslednik Viktor Emanuel sklene mir z našim cesarjem. Ta bitka pri Novari je izmed najslavnejših, kar jih je izvojevala kedaj avstrijska vojska. „Vsak posameznik je bil junak“, tako je poročal o vojaštvu stari Radecki. Pri Novari in drugod se je te dni posebno odlikoval cesarjev stric nadvojvoda Albreht.

Prav ob enem bukne tudi na Ogrskem vstaja. Ogrji so se na vse kriplje trgali od Avstrije. Nič ni izdalo, da je vojakov polk za polkom hitel v to deželo. Zato poprosi cesar Fran Josip ruskega cesarja Nikolaja I. pomoči. Od ene strani Rusi in od druge strani Avstrijci pod generalom Hajnau-om ter banom Jelačić-em — in nepokojni Ogrji so premagani.

Toda ne le vojska se je potrudila za vladarjev prestol. Tudi nevojaki so se v svojem domoljubji žrtvovali državnemu uspehu po vseh deželah. — Da bi odlikovati mogel tako zasluženje, ustanovi cesar 2. decembra 1849. leta Fran Josipov red in križ za vojaške ter civilne zasluge.

V. Napad na cesarja Fran Josipa.

18. februarija 1853 je šel cesar ob $\frac{1}{2}$ 12tih dopoludne z adjutantom grofom O' Donelom v

Nadvojvoda Albreht.

Beču na izprehod. Blizu nekdanjih koroških vrat pa ga od zadaj napade krojaški pomočnik imenom Libeni. Z ostrim bodalom mu rani zatilnik. A od

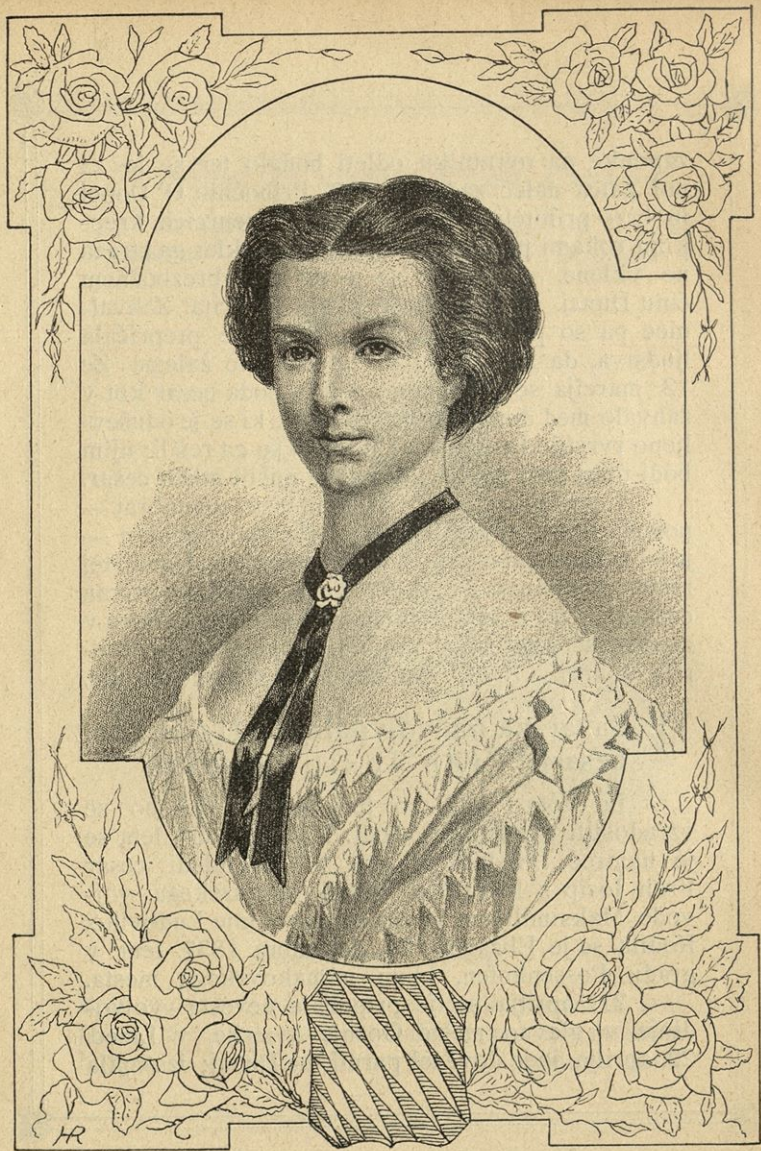
zaponke na ovratniku odleti bodalo ter se le za pol palca daleč zadere v vrat. Pribočnik O' Donel in brzo prihiteli dunajski meščan Ettenreich krepkimi rokami poprimeta napadnika, dokler ga straža ne vklene. — Zgrozil se je ob tem brezbožnem činu Dunaj, in zgrozila se je vsa Avstrija. Zahvalnice pa so puhtele do neba, ko so se prepričala ljudstva, da se cesarju ni zgodilo nič žalega. Že 12. marcija se popolnoma zdrav poda cesar kot v zahvalo med dunajsko meščanstvo, ki se je oduševljeno zvrstilo krog njega. Meščani so ga rešili; njim bodi torej prvi posèt: tako si je mislil mladi cesar.

Cesar Fran Josipov blagi in bistrournni brat — pozneji nesrečni mehikanski cesar Maksimilijan — je jel nabirati prispevkov, da bi se zidala na Dunaji tej rešitvi spominjska cerkev. To je sedanja votivna cerkev — po naše „obljubna cerkev“, postavljena v najčistejšem gotiškem slogu. Dozidala se je in otvorila 24. aprilja 1879, v dan cesarjeve srebrne poroke.

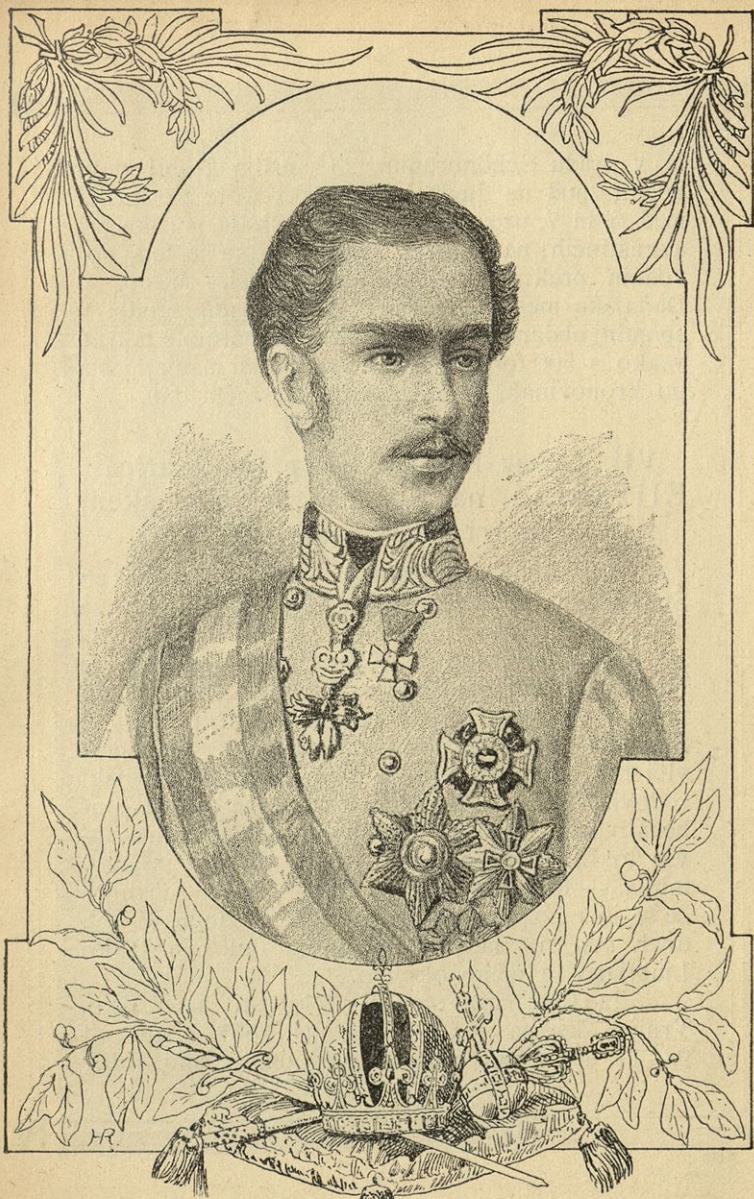
VI. Bavarska nadvojvodinja Elizabeta, cesarju Fran Josipu nevesta.

Le dobro leto po tem napadu pa so se vzradostili avstrijski narodi. Marcija 1854. leta se je namreč izvedelo, da se poroči mladi cesar Fran Josip z Elizabeto, hčerijo bavarskega vojvode Maksimilijana Josipa in vojvodinje Ludovike. Rodila se je Elizabeta 24. decembra 1837. leta v gradu Possenhofen, blizu monakovskega mesta.

21. aprilja se je pripeljala nevesta - vojvodinja v glavno mesto Gornje Avstrije, v Linec. 22. aprilja jo je dovêdel parnik na Dunaj; izstopila

Cesarica Elizabeta kot nevesta.

Cesar Fran Josip

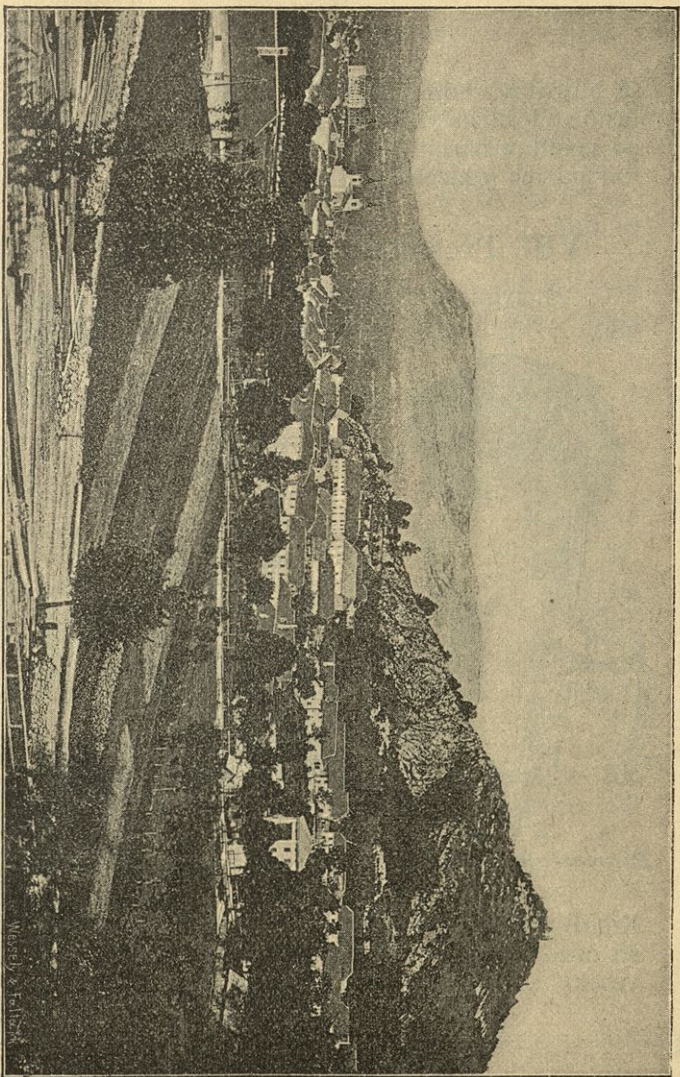
kot ženin.

je v gradu Schönbrunn. 23. aprilja je bil slavnostni vhod na dunajski cesarski dvor. 24. aprilja med 6. in 7. uro zvečer pa se je vršila poroka pri avguštincih na Dunaji. 25. aprilja se je tem povodom prekrasno razsvetlilo cesarsko mesto. — Dunajska mestna občina je tej radostni zgodbi v spominj obdarila 40 nevest, ki so se poročile takrat, vsako s 500 forinti. Vsa glavna in tudi manja mesta po kronovinah so praznovala ta srečni dan.

VII. Cesar Fran Josip in cesarica Elizabeta na Štajarskem, Koroškem in tri dni v Ljubljani.

Leta 1856. ste potovali Njiju Veličanstvi po Štajarskem in po Koroškem. V Ljubljani sta se hotela muditi cesar in cesarica tri dni. Bil je to 18., 19. in 20. november t. l. S cela svetičen dan je bil 19. november 1856 v Ljubljani, ker je tu praznovala cesarica svoj god. Takrat smo se Slovenci prepričali dejansko, kako da so po pravici bili zveselili se svoje nove cesarice avstrijski rodovi. Veličastnost njene izvanredne osebe, ljubeznjivost v njenem vedenji in njena milina — vse to Ljubljančanom ni hotelo nič več iz spominja. — In kako se ti je ljubko znala zahvaliti, če si jo z „živela“ pozdravil memogredočo. V treh dneh sta si vladarja do dobra ogledala lahko Ljubljano in njeno okolico.

Iz Ljubljane ste šli cesarosti na Laško. Vrnivši se pa ste 10. marcija 1857 bivali od 9.—11. ure v naši čudoviti postojinski jami. Kdor

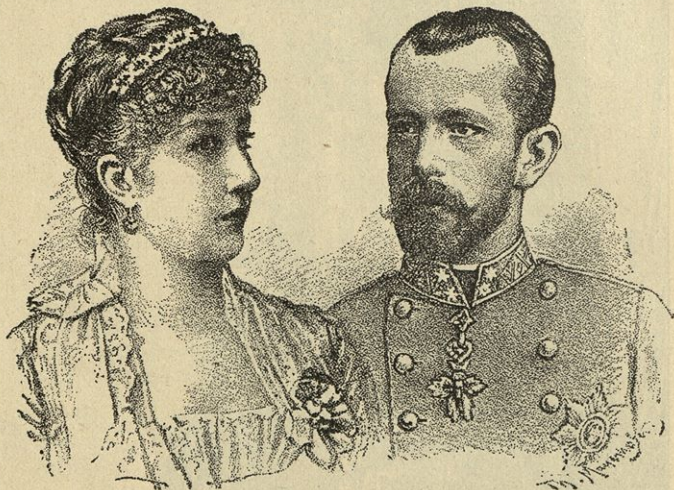

Trg Postojina.

je bil takrat notri, priliko je imel po večkrat in čisto od blizu videti Njiju Veličanstvi. Cesarico so nosili v naslonjači; cesar pa je stopal tik za njo po teh podzemeljskih prostorih.

VIII. Prestolanaslednik Rudolf.

21. avgusta 1858 se je cesarski obitelji rodil sin, Avstriji pa cesarjevič - prestolanaslednik.

*Princesinja Štefanija in prestolanaslednik Rudolf
nevesta in ženin.*

Krstili so ga za Rudolfa. To jutro na vse zgodaj so oznanjali topovi po glavnih mestih ljudstvom veselo vest. — Dvajset in eden strel znáči, da

se je rodila cesarska hči; prestolanasledniku se ustrelili sto in enkrat. Ko se je torej oglasil dva-
indvajseti strel, ni bilo štetja več treba. Dušno in
telesno zdrav je rasel dedni princ, uvežbal se v
vseh vednostih ter bil starišem in ljudstvom ponos.
Kot samostojen pisatelj je koj zgodaj zastavil
vešče pero.

10. majnika 1881. leta se je oženil z blago
nevesto, princesinjo Štefanijo, ki je hči belgij-
skega kralja Leopolda II. Rodila se je 21. maj-
nika 1864. leta.

IX. Nove vojské.

Z letom 1859. je prišlo nad cesarja sopeset
hudih bridkosti. Sardinski kralj Viktor Emanuel
se je zvezal s francoskim cesarjem Napoleonom III.
zoper Avstrijo. Vsled nesrečne bitke pri Solferinu,
krésov dan 24. junija t. l., je izgubila Avstrija
krasno Lombardijo, ki jo je stala že toliko krvi.
Takrat v tej vojski je bilo, ko se je ustopil cesar
Fran Josip pred četo graničarjev rekoč: „Naprej
junaci; tudi meni je izgubiti ženo in otroke.“ —
Osoda vojská se nikoli poprej določiti ne more.
Zato se govori pri bitkah le o „vojskini sreči“.
Torej je smel trditi o sicer tù premaganih Avstrijcih
tuj zgodovinar Prus Menzel govoreč: „Kot levi
so se pri Solferinu bojevali Avstrijci in vredni
so — akopram zmagani — nesmrtné slave.“ Te
slave so deležni tudi Slovenci, ker posebno odli-
kovala so se tu kranjska, štajarska, koroška in
primorska krdela.

Vojaški župnik Nikolaj Cie

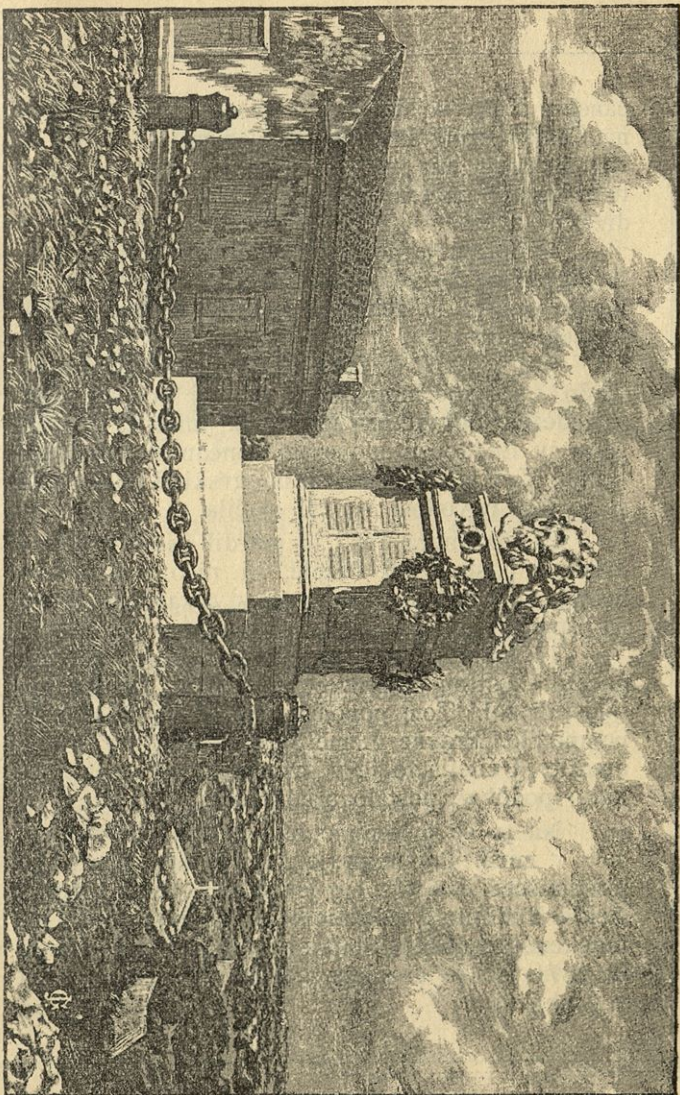
deli sv. odveso 2emu ter 4emu batalijonu 17tega. t. j. kranjskega, polka pešcev pred bitvo pri Kustoci, 24. junija l. 1866. okrog 7. ure sjutraj.

Če je bila izgubljena Lombardija, naj bi pa ože se združile avstrijske kronovine. Saj se je v laški vojski tako sijajno osvedočilo njihovo domoljubje. Zato je izšel že prihodnje leto — 20. oktobra 1860 — cesarski razglas, ki je naznanil novo ustavo za vse cesarstvo. Hvaležen je namreč tem činom hotel biti cesar svojim narodom za toliko dokazov ljubezni in zvestobe. — Tako je stopila Avstrija v vrsto ustavnih držav, t. j. tudi narodi so po svojih zastopnikih dobili pravico govoriti pri postavodajalstvu.

A s pet 1. 1864. je morala Avstrija v vojsko. Avstrija se je namreč zvezala s Prusko proti danskemu kraljestvu radi dežel Šlezvika in Holstinije. Danci so bili zmagani. A zmaga ni koristila nam, ampak le Prusom, ki so hoteli Avstriji vzeti vsako oblast v pridobljenih deželah. Ker se Avstrija temu udati ni smela, vname se za dve leti, t. j. 1866. l., nova vojska med njo in med Prusijo. Laški kralj Viktor Emanuel je videl Avstrijo v zadregi, zato jej je napovedal vojsko tudi on. Tako so zgrabili Avstrijo Prusi na severu, Lahi pa na jugu. — V imenitni bitki pri Kustoci, 24. junija 1866. leta, je sicer Lahe premagal junaški nadvojvoda Albreht, in isto tako je na morji pri dalmatinskem otoku Visu Italijane premogel duhoviti admiral Tegetthoff, rojen Mariborčan. A Prusi so doslednje zmagovali na severu, in v odločilni vojski pri Kraljevem Gradci je bila popolnem podlêgla avstrijska vojna.

Da se je ustavila moritev, naredi na jugu zmagoviti cesar Fran Josip mir z Lahi, pustivši jim zadnjo svojo posest na Laškem: lepo Bene-

Spomenik I. 1866. padlim vojakom-pomorščakom — postavljen na Visu.

čansko. Naša vojska je koj na to z Laškega hitela na Česko proti Prusom. A v tem se sklene v Nikolsburgu mir tudi s Prusi. — Avstrija sicer tu ni izgubila ničesar, a potisnjena je bila iz nemške državne zveze.

Akopram je do solzá užalostila cesarja kraljevograška nesreča, ohrabrila se je vendar le kmalu država in deležna postala zaželenega notranjega miru.

Koj l. 1867. je Ogrska dobila svojo lastno vlado, t. j. svoje ministrstvo in svoj državni zbor za „dežele ogrske krone“, in 8. junija t. l. je bil cesar v Budapešti slovesno venčan za ogrskega kralja. Vez med vladarjem in ogrskimi podložniki se je tem povodom vnovič ojačila.

22. decembra 1867 je potrdil cesar osnovne državne postave za dežele, ki niso pod ogrsko krono ali „dežele zastopane v državnem zboru na Dunaji“.

14. majnika 1869 pa je izšel zakon o glavnih načelih zastran naprave, uredbe in izdrževanja ljudskih šol. Tem povodom so se te šole zelo pomnožile. Pravne razmere pri učiteljstvu so se uredile. Učiteljstvo je v svojem stanji sedaj nekako podobno postalo uradnikom.

Na to se pričenjajo leta pridnega domačega dela v miru. Trst n. pr. je dobil v tem času novo pristanišče; graditi so je jeli l. 1867. Leta 1868. je stekla Rudolfova železnica od Ljubljane po Gorenskem, Koroškem, Štajarskem in naprej do Linca. L. 1871. se je dozidala glavna tobačna tovarna v Ljubljani.

X. Dunajska svétovna razstava.

Od 1. majnika do 1. novembra 1873 je bila otvorjena na Dunaji svetovna razstava. Bila je brezdvomno največa, kar se jih je uprizorilo do takrat. Tuji vladarji so prihajali prepričati se o avstrijskem napredku in sijajnost vseh teh dni je bila velika.

Kdor je videl obe, prepričal se je na prvi mah, da je sosebnó še gledé umetnostnega stala zelo nadkriljevala ta dunajska razstava ono v Parizu iz leta 1867.

XI. Petindvajsetletnica cesarjevega vladarstva.

Sijáj dunajske svétovne razstave je prekosila slavnost 2. decembra 1873. leta, ko se je obhajal spominj cesarja Fran Josipa 25letne vlade. Radostno je praznovalo ta dan 36 milijonov duš na Avstrijskem in Ogrskem. Revežev niso nikjer pozabili. — V Ljubljani je mestni srenjski odbor oblekel 40 ubogih šolskih otrok in ustanovil štiri dijaške stipendije po letnih 50 for. za učence na ljubljanski realki. Fran Josipove se imenujejo te ustanove, in oddaja je župan stolnega mesta Ljubljane.

V lastnoročnem pismu se je zahvalil cesar narodom, ki gojé do njega isto ljubezen ob hudih in ob veselih urah; zahvalil se je za dobrotvornost, ki so jo v lepi soglasnosti tem povodom pokazali v dejanji.

V spominj tega dné je cesar ukazal kovati vojno svetinjo, namenjeno vsem onim, ki so se bojevali od leta 1848. sem za domovino. Vsi so jo prejeli; na dom se je poslala tem, ki niso služili več vojakov.

XII. Bosna in Hercegovina zasedeni.

L. 1878. se vname vojska med Rusijo in med Turčijo. Turška neusmiljenost je namreč primorala Bolgare, Bošnjake in Hercegovce, da so se uprli svojim krutim tlačiteljem. Rusija je prišla na pomoč. Povodom teh zgodeb so se zbrali poslanci evropskih velevlasti v Berolinu. Ker je še vedno trajal upor po Bosni in Hercegovini in je pribežalo na tisoče begunov na avstrijska tla, dal je berolinski shod Avstriji nalogo, naj zasede Bosno in Hercegovino, napravi tam mir ter varuje kristijane. 19. avgusta si je osvojil podmaršal Filipović Sarajevo, glavno bosansko mesto. — Vsi slovenski polki so sodelovali v teh borbah na jugu in ni je skoraj slovenske vasi, da bi ne bilo tam koga, ki je bil sam med onimi junaki.

Velika sreča prihodnjemu razvitku naše države pa utegne še biti posest Bosne in Hercegovine.

XIII. Srebrna poroka Njiju Veličanstev cesarja Fran Josipa in cesarice Elizabete.

Veseli god srebrne poroke našega cesarja in naše cesarice so hoteli avstrijski narodi dné

24. aprilja 1879 praznovati sopet z velikimi vesellicami. A izrekla sta presvetla slavljenca željo, naj se za svetičnosti določeni denar porazdeli raje med reveže.

Ljudstva so ubogala, sosebno še, ker so to leto delale povodinjje strašne škode. Tako je bila na Ogrskem prodrla reka Tisa jezove in poplavela vse veliko segedinsko mesto. Sam cesar je došel v to unesrečeno mesto in je delil tam obilnih podpor — dušno onemôgle pa je zaupljivo besedo dvignil do samozavestnega pogleda v milejo prihodnost.

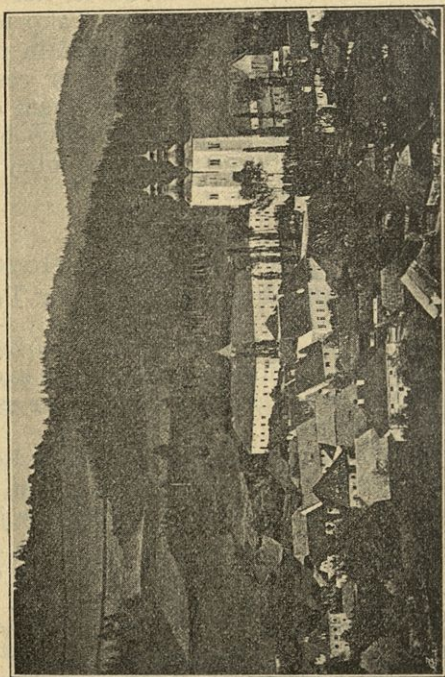
XIV. Cesar Fran Josip v Celovci, v Gorici, v Pulji in ob petstoletnici v Trstu.

Leta 1382. je Trst pripadel Avstriji. Zato je l. 1882. namenil se praznovati to svojo zvezo z Avstrijo. Povodom te zgodbe je hotel cesar osebno obiskati svoje Primorje.

8. septembra t.l. se poda skozi Celovec, Beljak, Rabelj, čez Predél, v Gorico, v Pulj in v Trst.

Slovesno ga je sprejela Koroška, ko je šel skozi deželo.

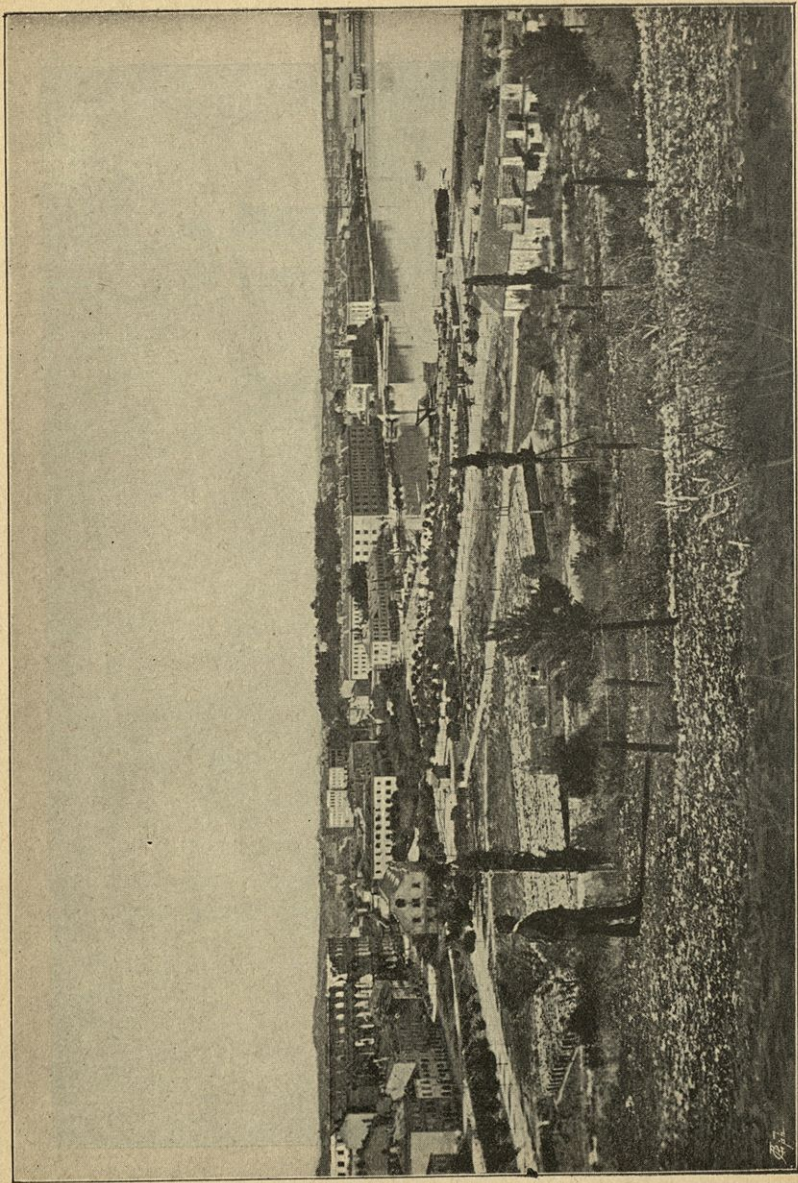
Na Predél vodi hud klanec. Zato gre cesar z voza in hodi peš proti vasi na Predélu. V to vaško šolo vstopi. Bistrega dečka ugleda v šoli in ga vpraša, kako mu je ime in kako se piše. „Josip Bogović, gospod cesar“ — zavestno deček odgovori. Cesar: „In kaj so tvoj oče?“ Deček: „Rudokop v Rablju.“ Cesar: „Ali boš tudi ti rudokop?“ Deček: „Ne — najraje bi bil vojak, da

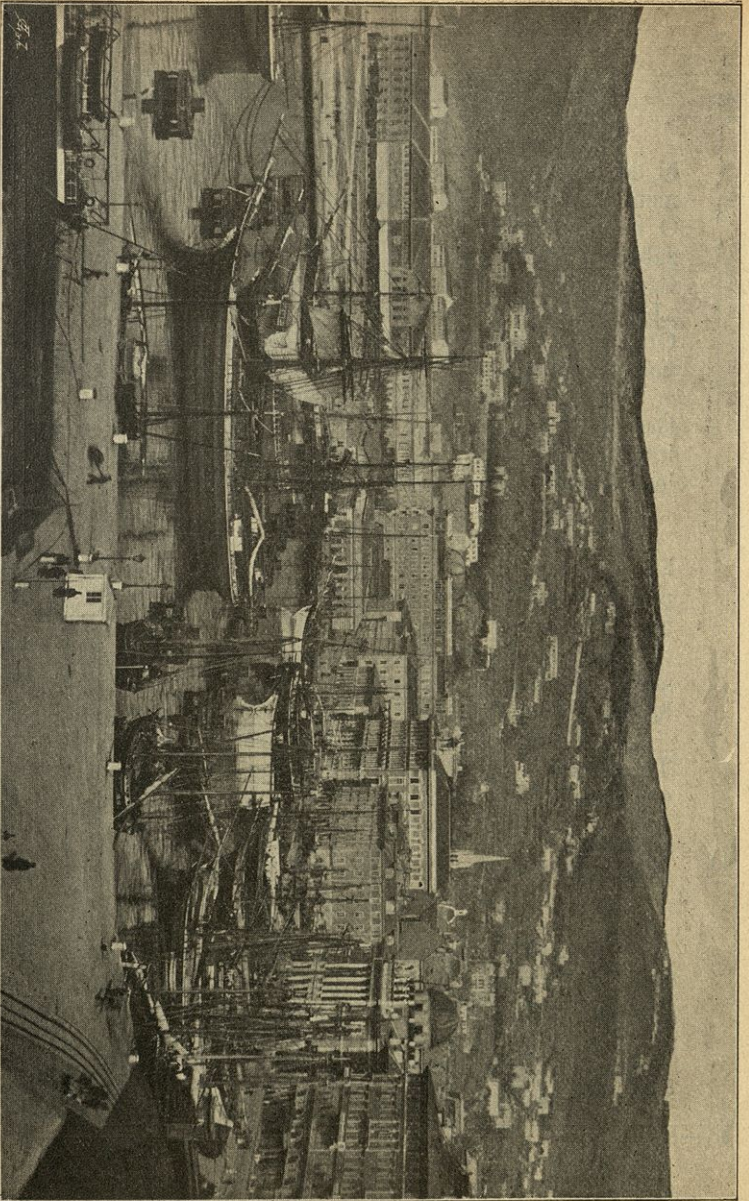
Krška cerkev na Koroškem.

Glavni trg v Gorici: Travnik.

Mesto Pulj.

Mesto Trst.

bi se bojeval kot junaki, ki imajo tako lep spomenik tam ob cesti.“ Cesar se poslovil od otrok. O božiči tega leta pa stopi postiljon z obsežnim zabojem v hišo, kjer so bivali Bogovičevi stariši. Cesarjevo božično darilo je bilo to, naslovljeno: „Josipu — najpridnejemu učencu v šoli na Predélu.“ Otroci — lepšega božiča Josip Bogović ni nikoli več praznoval.

12. septembra se je vršil cesarjev vhod v Gorico. Srénjema se je vvrstvovalo prebivalstvo teh krajev pred cesarjem — koncema je bilo uprizorjeno kmečko ženitovanje v krasnih ljudskih nošah.

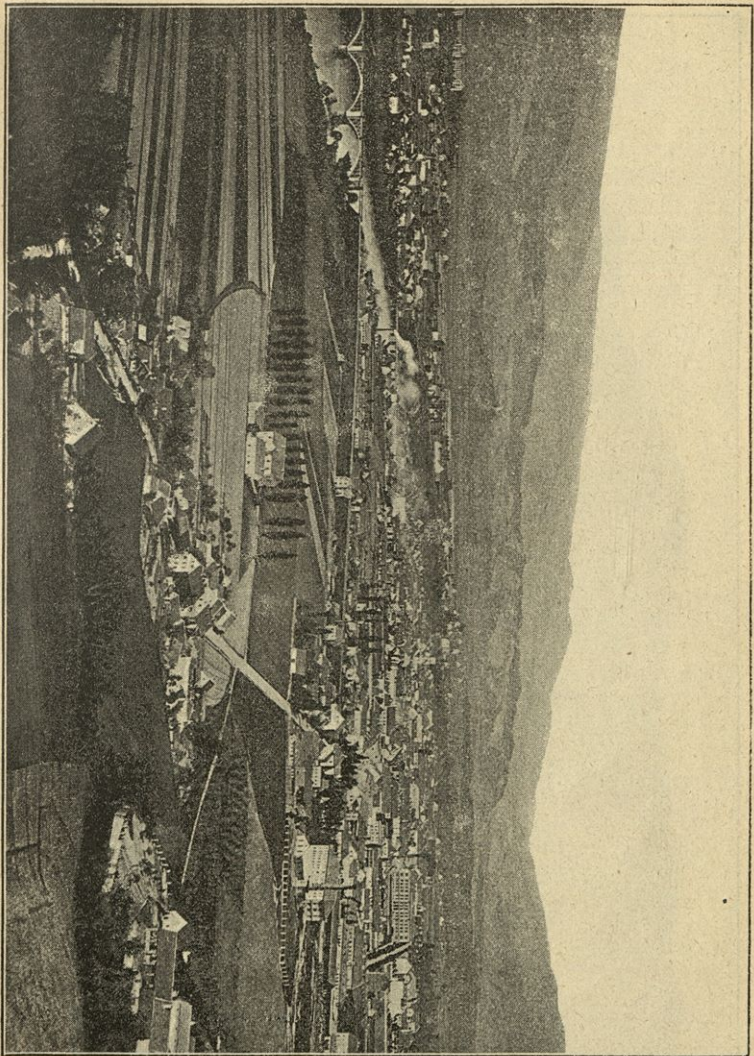
Sprejem v Pulji je bil veličasten.

Dnevi cesarjevega bivanja v Trstu pa so bili kar najsijajnejši. Prišla je sem tudi cesarica s prestolanaslednikom Rudolfom. 17. septembra so bili v cesarskem gradu Miramare. Mesto Trst se je te slavnostne dneve razsvitljevalo, vihralo je zastav. Že od 1. avgusta t. l. je povodom petstoletnice otvorjena bila v Trstu krasna razstava.

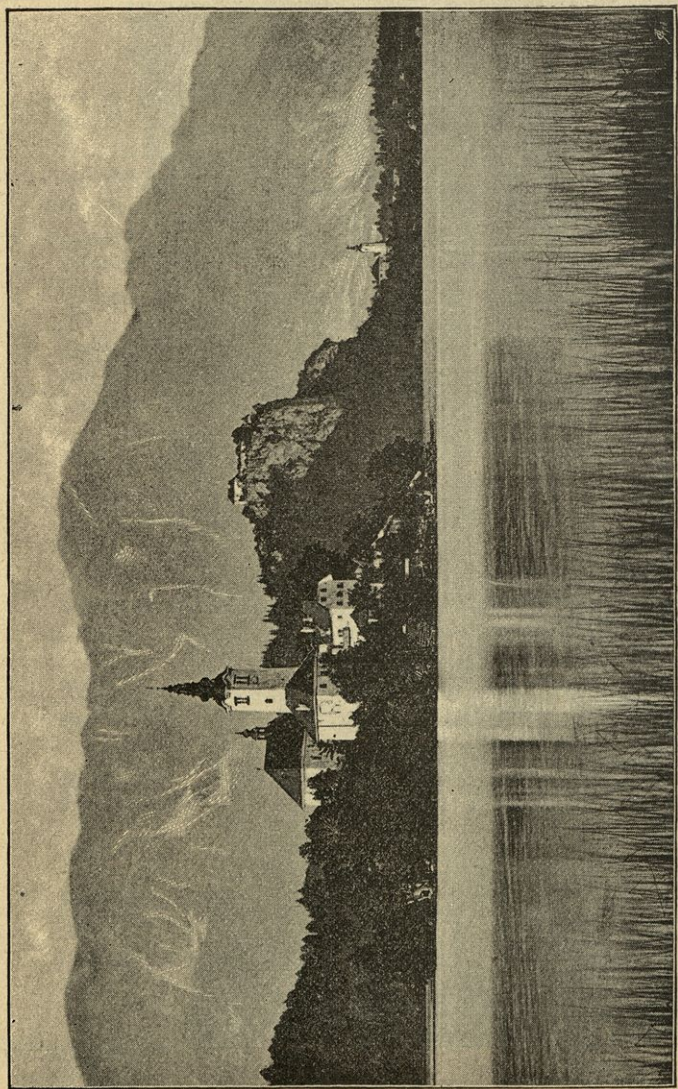
19. septembra se je v prisrčnem pismu do Tržačanov, Goričanov in Istrijanov zahvalil cesar na tem ljubem sprejemu.

XV. Šeststoletnica na Štajarskem in na Kranjskem.

Praded prejasne naše cesarske rodbine, Rudolf Habsburški, je sklical koncem 1282. l. državni zbor v Avgsburg na Bavarsko in je 27. decembra t. l. izročil svojima sinovoma Albrehtu in Rudolfu Avstrijo, Štajarsko, Kranjsko

Mesto Maribor.

Blejsko jezero.

in Koroško. S tem je bilo ustanovljeno vladarstvo Habsburžanov na Avstrijskem. Albrehtu so deželni stanovi kranjski, koroški in štajarski dne 11. julija 1283. l. prisegli udanost in zvestobo. Postal je tako prvi habsburški knez v avstrijskih dednih deželah. Okrog tega jedra so se zbirale potem dežela za deželo. Tekom stoletij je nastalo iz njih sedanje avstrijsko cesarstvo, prištevano najmočnejšim državam vseh časov.

1. julija 1883 se je napotil naš cesar z Dunaja v Gradec. Iz Gradca je šel čez Radgono v Maribor. Od tod se je odpeljal skozi Slovensko Bistrico v Ptuj, v Slatino in v Celje.

11. julija 1883. l. je minulo prav 600 let, odkar smo Slovenci prišli pod Habsburžane. In uprav 11. julija t. l. — po dnevih natančno za 600 let — je prihitel cesar Fran Josip iz štajarskih pokrajin v Ljubljano. — Prepričal se je ob tej priliki sam, kako vdan mu je slovenski ljud. Nobeden rimskih zmagovalcev ni izkušal svoj čas večega slavja, kot se je bilo priredilo te dneve našemu cesarju. Kjer je hodil med nami, prepričal se je povsod, da brez skrbi sme slednjemu izmed bivalcev k sladkemu odmoru položiti glavo v naročaj. Ogledal si je na Kranjskem takrat Postojino, Idrijo, Kámenik in tamošnje smodnišnico, vas Crklje ter župnijsko cerkev, Kranj, Begunje na Gorenškem in „podoba raja“ naš Bled.

XVI. Štiridesetletnica cesar Fran Josipovega vladarstva.

Brez hrupa je praznoval naš cesar 2. decembra 1888. l. štiridesetletnico svojega vladanja. Odklonivši vsako svečanost je pozval svoje podložnike, naj darujo svetičnostim nameravani denar raje ubozemu človeštvu. Vsled tega klica so zložile dežele, hranilne, občine, posamezna mesta, trgi in vasi v vsem šestnajst milijonov, sto in osemdeset tisoč, dve sto štiri in štirideset forintov avstrijske veljave. — Ne pozna je države vesoljni svet, kjer bi vladarjeva želja stvarila taka čuda v radodarnostnem delovanji. — Če je ktera — pa mi jo povéj!

XVII. Cesarjevič Rudolfova smrt.

Vladar biti ni največa sreča na svetu. Tudi do cesarskega prestola se pritihotapi žalost, in smrt posegne tje svojo koščeno roko. 30. januarija l. 1889. je zadela našega cesarja najhujša vseh nesreč. Nenadoma mu umrje naslednik na prestolu, edin sin Rudolf. — Sam Bog je dal cesarju moči, da je prestal bitko izgubo. Koj 5. februarija se je zahvalil svojim narodom za sočutje posebno naglašajoč, v kako podporo mu je bila v teh strašnih dneh uprav blaga soproga, cesarica Elizabeta. Ponižno Božjemu ukrepu se klanjajoč prosi Vsemogočega, naj bi mu podelil kreposti za nadalnje vestno izpolnovanje težkih vladarskih dolžnosti.

Cesaričinja Štefanija.

Cesarica Elizabeta.

Z užaljenima visocima roditeljema je vdanostno sočuvstvovalo ob tem prezgodnjem grobu vse naše cesarstvo.

XVIII. Cesar Fran Josip, maršal Radecki in Andrej Hofer.

24. aprilja 1892. l. je razkril cesar sam maršalu Radeckemu velečastni spomenik, ki se mu je postavil na Dunaju.

Leta 1893. pa je storil to isto ob Andrej Hofer-jevem spomeniku na Iselu, hribu blizu Innsbrucka na Tirolskem. Andrej Hofer je bil priprost krčmar, a je l. 1809. junaško ubranil svojo domovino pred Francozi in Bavarci. K tej slavnosti so privreli zvesti Tirolci od vseh strani, pokazati hoteč, da še danes bije v njihovih prsih Andrej Hofer-jev avstrijski čut.

XIX. Cesar Fran Josip v Ljubljani po potresu.

V noči od Vélike nedelje na Véliki ponedeljek od 14. do 15. aprilja 1895. l. je prišla nad glavno mesto slovenskih pokrajin, nad belo Ljubljano grôzna nesreča. Najskrivnostneja vseh naravnih sil je hotela v smrt zagrebsti to mesto. Zemlja se je namreč stresala, da že stoletja na Kranjskem ne tako hudo. Vsaka cerkev, vsako poslopje, vsaka najmanja hišica je trpela. Na stotine bivališč je postalo stanovanju nerabnih. Komaj

Radeckého spomeník na Dunaji.

Andrej Hoferjev spomenik na hribu Isel.

izve strašno novico naš cesar, že pošlje za prve potrebe 10.000 forintov, cesarica pa 5.000 forintov.

A ne le obdarovati, tudi videti je hotel cesar Ljubljano. 23 dni po usodni noči, 7. majnika t. l., se pripelje v Ljubljano. Ni bil sprejet danes zvonjenjem zvonov in gromenjem topov, pač pa je bil toliko iskreneje na tihem v srcih pozdravljen kot vladar-samaritan. Ko je hodil med podprtimi poslopji iz cerkev v hiše, iz šotorišč pod milim nebom v železniški vagon — sedaj posameznikom bivališče — trdil je v enomer: „Ljubljanici se mora pomagati“. — In istina je postala ta cesarjeva beseda. Dunajski državni zbor je veliko odločil mestu in okolici, znatnih podpor je došlo iz države, sosebno še iz stolnega dunajskega mesta; pomagale so celo tuje dežele.

Ljubljana se kmalu dvigne iz razvalin lepša od prej — a tudi cesarski spomenik, ki se postavi sredi obnovljene Ljubljane, bo poznim rodovom priča, kako dober jej je v žalostnih dneh bil cesar Fran Josip.

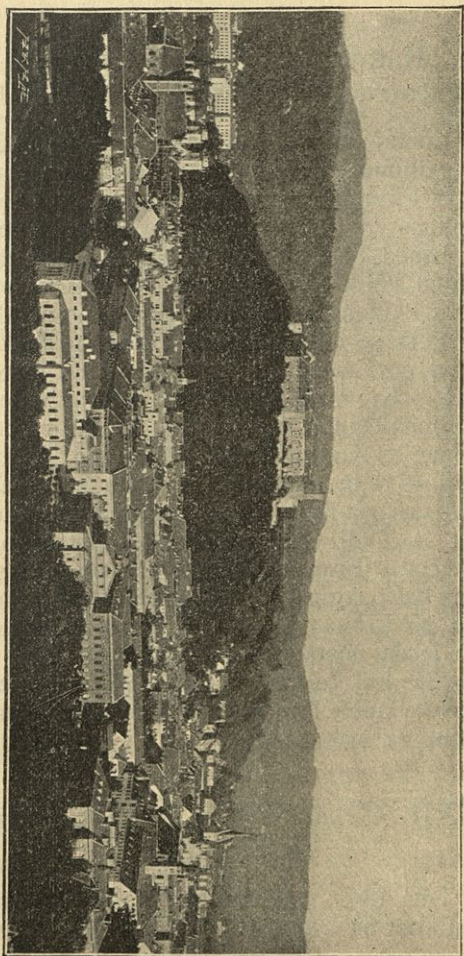
XX. Cesar Fran Josip kristijan.

Leta 1857. je naš cesar kot romar prišel v Marijino Selo, največo Marijino božjo pot na Avstrijskem. — L. 1869. pa se je podal na daljše potovanje v jutrove kraje in je 9. novembra vstopil v mesto našega odrešenja, v Jeruzalem. Bili so ob tej priliki v slovesnem zboru nazoči konzuli vseh narodov in ljudje raznih ver: judje, mohamedani, grki. A pričo vseh je jeruzalemski kralj — kar

Kuhinja pod milim nebom in delitev jedil ob ljubljanskem potresu.

je naš cesar — ob Davidovih vratih šel s konja in pokleknil na zemljo, porošeno kedaj z Izveličarjevo krvijo. Ginjeni so bili s cesarjem vsi pričujoči, ktere si bodi vere in ktere ga si bodi rodu! Škof Brako mu je podal križ, ki ga je poljubil klečeči vladar solznimi očmi. Od teh vrat pa do cerkve Božjega groba je šel cesar peš in odkrit. V Ratisbonovi cerkvi je še steber tistega oboka, s ktere ga je Pilat Jezusa kazal ljudem. Tu ob tem stebru je pokleknil cesar, verskih čutov prevzet. Nazočemu izpreobrnjencu Ratisbonu, nunam in sirotam je v molitev priporočal sebe in cesarico. — Kadar je cesar véliki teden na Dunaji doma, umiva véliki četrtek po šegi katoliških vladarjev dvanašterim starčekom noge — kakor je naš Odrešenik noge umival véliki četrtek svojim apostolom. — Sv. Rešnjega Telesa dan pa stopa prvi za baldahinom, pod kojim nosi dunajski škof presveto Rešnje Telo. Gorečo svečo v roci hodi ves čas za procesijo, Dunaju in vsem svojim podložnikom takim činom pričajoč svojo trdno vero v resnično nazočest Boga-človeka v najsvetejšem zakramentu. — Kjerkoli ostaja na potovanjih po noči, povsod hoče v svoji sobi-spalnici imeti vsaj eno sveto podobo. V svojem lovskem dvorci v Eisenerzu na Štajarskem ima tisto sveto razpelo, koje mu je bil daroval papež Pij IX. — Z veliko pobožnostjo prejema zakramenta sv. pokore in presv. Rešnjega Telesa. — Vsako nedeljo in vsak praznik se udeležuje sv. maše, večjidel ob 11. uri. Če je na potovanji, naroči si jo posebej ob kakem zgodnejem času.

Ljubljana, stolno mesto kranjske kronovine.

XXI. Kako skrbi cesar Fran Josip vsestransko za svoje podložnike.

Komaj je splošnje znano, da se pač nikjer tako odlično ne časté učenjaki, kakor prav za cesarja Fran Josipa na Avstrijskem. Podeljuje se jim plemstvo, kličejo se v najviše državne službe.

Izmed Slovanov sta bila pozvana v gosposko zbornico velikana v védi: zgodopisec česke dežele dr. Fran Palacky in Slovenec Fran vitez dr. Miklošič. Pisateljem se delé podpore; take podpore je bil deležen prvi sedanji slovenski pesnik Simon Gregorčič. — Krasni spomeniki po mestih: Radeckega v Pragi in na Dunaji, cesarja Maksa v Trstu, ban Josip Jelačićev v Zagrebu, admiral Viljem Tegetthoffov v Pulji — ti in mnogi drugi bodo še stoletja spominjali cesarja Fran Josipa, umetnostim milega vladarja. — Tudi večega mesta v Avstriji ni, da bi se za cesar Fran Josipove vlade ne bilo sozidalo v njem kako izgledno državno poslopje. Vsa glavna mesta po kronovinah so se silno povečala ta čas in so lepša postala. Kaj je bil sam Dunaj ob nastopu in kaj je po dokončanih petdesetih letih njegove vlade? Danes se prišteva Dunaj najlepšim mestom na svetu.

XXII. Cesar Fran Josip usmiljen in radodaren.

Leta 1849. je izpregledal naš cesar vse kazni vstajnikom na Laškem in istotako je l. 1850. ukazal

izpustiti iz jéč vse ogrske in sedmograške vstaše, ki so se bili uprli avstrijski oblasti.

Pri ženitovanji, ob rojstvu cesarskih otrok, pri kronanji za ogrskega kralja, ob srebrni poroki, ob štiridesetletnici vladarstva — vselej je bilo pomiloščenih na stotine jetnikov.

L. 1870. pride stárica Marija Fuchsova prosit do cesarja za svojega sina. Bil jej je edina podpora, a pri vojaki. Na vsaki stopnjici je morala počivati. Cesar hiteč do zaslišanj jo sam doide na stopnjicah. Približa se jej ter jej reče, naj pové koj tu, kaj bi rada. Stara ženica začne razkladati, kako slabo se jej godi, odkar je moral sin med vojake. Verno jo posluša vladar, sam sprejme prošnjo iz njenih rok, pelje jo v dvorano in posadi v bliščéč se naslonjač z besedo: „Le nekoliko potrpite, mamka, pa pridete na vrsto.“ Ob teh besedah odide. Bojazljivo se je ozirala revica po bogato opravljeni gospôdi, ki je bila tudi namenjena do cesarja. Še ni minila ura, kar stopi čvrst vojak v sobano. Mati se zavzame ter se oklene vojaka-sinú. — Cesar ga je bil namreč poklicati veleval. Ker je bil res edin sin, oprosti ga vojaščine in pošlje samega naznanit materi to radostno novico.

Večkrat gre cesar izprehajat se v priprosti obleki, da ga ne spoznajo. Ob takih prilikah se mu mnogokaj pripeti: sedaj kaj resnobnega, sedaj pa tudi kaj smešnega vmes. Leta 1872. ob bivanju v Innsbrucku gre neko jutro zgodaj na izprehod. Ko pride memo stare kočé tik gozda, začuje iz nje žalosten jok. Stopi bliže. V hlevu ihtita stari go-

spodar in stara gospodinja. To noč jima je bila namreč poginila edina krava. „Kaj bo, kaj bo z nama?“ — tarna kočár. „Dolga imava že tako dosti, sedaj naji bodo pognali iz hiše. Kaj bo, kaj bo?“ — toži starka. Cesar ju izkuša tolažiti in vpraša, koliko da imata škode. „Sto goldinarjev je bila kravica vredna“ — odgovori stavec. „Če je temu tako“, pravi cesar, „dam vama denarja, da si kupita drugo.“ Začujena pogledata tujca pri teh besedah. Nista vedela, ali bi verjela ali ne. — Cesar se jima nasmehne in ukaže starčku, naj pride v bližnji grad Trautmannsdorf, kjer mu izplača graščak 100 forintov. A kočarju to ni bilo s cela po volji. Bati se je jel: kaj, ko bi si gospod premislil ta čas. Popraska se za ušesi in meni: „Ali bi ne mogel dobiti takoj denarja?“ Cesar pa ni imel toliko pri sebi. Zato se ponudi kmetič, da pojde kar sam z neznanim gospodom po denar. — Ko pred gradom kočar vidi, kako spoštljivo da pozdravlja njegovega spremljevalca vsa gospôda, jame se mu dozdevati, da ne hodi z navadnim gospodom. V tej zadregi se odkrije, vrti klobuk v roci in ni v stanu ziniti ne besede. — Cesar pa veleva, naj se mu odšteje 100 forintov. Čisto novi so bili. Prijaznim „z Bogom“ ga potem z grada odslovi.

Svoj čas je bival cesar v gradu Gédelov, ki so mu ga bili podarili Ogrí. Necega dné se pelje na izprehod. Na poti naleti na kmeta, ki s svojo živino kar ne more premakniti voza naprej. Dosti hudo se usaja nad živinčeti. Cesar ukaže, naj se izprežejo njega konji. Voz se je možu tako spravil dalje. — Kmet pa misli, kako bi se cesarju za-

hvalil. Ugane jo. Drugi dan prinese v grad čutaro vina svojega pridelka. — Lahko si mislite, mladi bralci, kako je obveselila ta kmetova priprostost našega cesarja in koliko mu je obrodila dobrohotnega smehú.

Ubogim in raznim zavodom deli cesar velikih svót. Svoj poročni dan je daroval revežem 200.000, cesarica pa 50.000 forintov. Iz svojega lastnega denarja podpira cerkve, šole in dobrodельne zavode in naprave. Časniki nam poročajo o tem do mala vsacega dné. — V nobeni državi na svetu nimajo sedaj vladarja, ki bi delil toliko denarnih podpor. Visoki državnik je pravil pisatelju teh vrstic, da cesar mnogokrat daruje večo svoto, nego mu jo predlagajo za svét vprašani njegovi uradniki. — A koliko grenkih solz pa še vrh tega osušéva cesarjeva desnica tako, da zato ne vé niti njegova levica.

XXIII. Kako živi cesar Fran Josip.

Po leti vstaja naš cesar zjutraj ob štirih; po zimi ob petih. Malo Dunajčanov je še takrat po konci. Ob preprostem zajutruku pregleda časnike. Ob šestih jamejo prihajati razni dostojanstveniki svojimi poročili. To trpi blizu do desetih, ker cesar pretehta vsako stvar natančno in popravi spise dostikrat lastnoročno. Ponedeljek in četrtek so navadno splošnja zaslíšanja. Kdorkoli izmed podložnikov namreč želi, vsak more do cesarja — le oglasiti se mu je pri najvišem dvornem

uradu. Tudi je vsakdo čisto sam s cesarjem v sôbi. Tako lahko kot pri nas se do svojega vladarja ne pride nikjer pri nikakem drugem dvoru. — Zato vidiš v cesarski čakalnici tak dan velikaša vsega v zlatu zraven bornega reveža v najpriprosteji obleki. Marsikomu je tesno pri srci, ko ga pokliče uslužbljénc, naj stopi do vladarja. A ko je pred njim, olajšano mu je — ker vidi, da se s cesarjem govori kot z najmilejim očetom. — Kadar ni teh zaslišanj, málica cesar med 11. in 12. uro. Od tretje ure popoludan sprejema v podpis najviše odločbe, ki so se v raznih pisarnah izgotovile do tiste ure. Dokler ni dokončano vse za ta dan odločeno, ne pozna cesar proste ure za počitek. Kar in kakor je odobril cesar, to hitro izgotové njega uradniki; nobena stvar — celo še, ako se gre za osebe — ne zastane v cesarjevi pisarni nad 24 ur. — Tako je cesar svojim uradnikom najmerodajnejši izgled. Med 5. in 6. uro je obed. Če je cesarica na Dunaji, kosi cesar v družini; če je ni, kosi sam. Ob nedeljah in praznikih je pa povabljena vsa cesarska obitelj. Tako zgodaj vstál — leže cesar že ob 9. zvečer k počitku; a, če ga silijo nujni opravki, pozneje.

Ker cesar živi toli delalno in toli redno, potem tudi trdno in zdravo zaspi. Trudna kri — lahko spi. Sploh je cesarjevo zdravje skoraj da neomajljivo. Naj se še tako muči dušno ali telesno, naj ga ulotijo še tako hitre vremenske izpremembe — nič mu ne dé. Že leta sem se ni čulo o nobeni njegovi bolezni razun o kakem nahodu z lahkim kašljem ali o nezatni bolesi v nogi.

Cesar Fran Josip kot lovec.

Frančiškanska cerkev in njeno bližje ob ljubljanskem potresu.

V vsem svojem dejanji in nehanji je skrajno in do minute natančen.

Nastopa pa čisto priprosto in brez vsacega hrupa, z ono neprisiljeno dostojnostjo, ki prikuplja na prvi mah — v resnici čestita prikazen.

Največe veselje je cesarju, kadar more bivati sredi svoje družine. Dokler se je moral učiti cesarjevič Rudolf, prihajal je pogostokrat poslušat, kaj zna njegov sin.

Edino razvedrilo je cesarju lov. Pri Mürzstegu in Eisenerz-u na Štajarskem ima svoja lovišča. Cesar je tako dober strelec, da se mu čudijo najizborneji lovci. Po dokončanem lovu se ogleduje nastreljena divjačina. Cesar se razgovarja prav prijazno s strelci; šale — kakor jih znajo lovci — ga sila razvedré. Zjutraj še na lovu je pa mnogokrat ob 10. že na Dunaji v svoji pisarni, ali pa zaslišuje podanike v avdijencah.

Našemu cesarju konec dneva nikoli ni treba žalovaje vsklikniti s cesarjem Titom: „Eden dan sem izgubil“ — ker tudi minute ne izgubi. — Mladina! Ukloni se pred tako deloljubivostjo in v dejansko življenje ponêsi seboj navodilo v besedah: „Jaz tudi po cesarjevem izgledu!“

XXIV. Dunajska šolska mladina pred cesarjem Fran Josipom.

Kresov dan, 24. junija 1898, je praznovala dunajska šolska mladina slavnost cesarjeve petdesetletnice tako-le:

V najlepšem vremenu je šlo memo cesarja blizu 82.000 ljudskošolskih učencev in učenek. Navdušeni so ti otroci pozdravljali vladarja. In kar so otroci izrazovali cesarju, to isto so čutili njihovi stariši, kojih je bilo tudi tisoče navzočih.

Nagovoru dunajskega župana, dr. Lueger-a, je odgovoril cesar, da se še nikdar ni tako rad odzval kakemu povabilu, kakor temu današnjemu k slavnosti dunajskih otrok. Učitelje je cesar bodril ob tej priliki, naj se oklenejo z vso vnemo svojega svetega poklica pri mladini. Zahvaljeval se je vsem pričujočim zastopnikom ljubega mu Dunaja, sosebnou učiteljem in starišem teh otrok. Konečno se je zahvalil še otrokom za njihovo ljubezen do njega in je pohvalil njihove napredke v šoli. Županu je tudi dejal, da je bilo to nekaj izvanredno lepega in njemu v veliko tolažbo po mnogih britkosti, ki mu grené življenje prav letošnje leto. — Dunajski mladini in Dunajčanom pa ne izgine ta mili dan nikdar iz spominja.

XXV. Cesar Fran Josip 50 let vladár.

2. decembra 1848 so naložili še ne 19 letnemu mladeniču v Olomucu na Moravskem usodno vladarsko nalogo — 2. decembra letošnjega leta poteče torej 50 let, odkar nosi Fran Josip zlato, zato pač težko cesarsko žezlo. Sijalo mu je ta čas veliko srečnih solnčnih dni; a več je bilo burnih, vihnarnih ur. Ne eden trenutek pa ni omahnil v

tej polstoletni dōbi oni, ki je prvi v državi in mora zato časih biti zadnji vsem. — Kadar ga ni mogla ukrepiti človeška tolažilna beseda, ohrabil ga je pogled do Vsevladarja v nebó.

Zato smo prepričani, da bo tudi vsa pozneja leta svojega cesarovanja — kojih naj bo še obilo ter obilo — neupognjen izvrševal velike cesarske dolžnosti.

Podpiraj ga Božja milost in podpiraj ga ljubezen teh ljudstev, ki jim je neizpremenljivo gêslo:

Vse za Boga, cesarja, domovino!

Vsebina.

	Stran
I. Nadvojvoda Fran Karol, cesarju Fran Josipu oče, in nadvojvodinja Zofija, cesarjeva mati	5
II. Nadvojvoda Fran Josip otrok in mladenič .	8
III. Nadvojvoda Fran Josip nastopi cesarovanje .	13
IV. Vojska na Laškem in vstaja na Ogrskem .	14
V. Napad na cesarja Fran Josipa	16
VI. Bavarska nadvojvodinja Elizabeta, cesarju Fran Josipu nevesta	17
VII. Cesar Fran Josip in cesarica Elizabeta na Štajarskem, Koroškem in tri dni v Ljubljani	20
VIII. Prestolanaslednik Rudolf	22
IX. Nove vojské; po vojskäh	23
X. Dunajska svétovna razstava	29
XI. Petindvajsetletnica cesarjevega vladarstva .	29
XII. Bosna in Hercegovina zasedeni	30
XIII. Srebrna poroka Njiju Veličanstev cesarja Fran Josipa in cesarice Elizabete	30
XIV. Cesar Fran Josip v Celovci, v Gorici, v Pulji in ob petstoletnici v Trstu	31
XV. Šeststoletnica na Štajarskem in na Kranjskem	36

XVI. Štiridesetletnica cesar Fran Josipovega vladarstva	40
XVII. Cesarjevič Rudolfova smrt	40
XVIII. Cesar Fran Josip, maršal Radecki in Andrej Hofer	43
XIX. Cesar Fran Josip v Ljubljani po potresu .	43
XX. Cesar Fran Josip kristijan	46
XXI. Kako skrbi cesar Fran Josip vsestransko za svoje podložnike	50
XXII. Cesar Fran Josip usmiljen in radodaren .	50
XXIII. Kako živi cesar Fran Josip	53
XXIV. Dunajska šolska mladina pred cesarjem Fran Josipom	58
XXV. Cesar Fran Josip 50 let vladár	59

Klišaji in slike za pričujočo knjižico:

- I. *Avstrija na Dunaji:*
Cesar Fran Josip I. (naslovna slika).
Nadvojvoda Fran Karol, cesarju Fran Josipu oče (str. 6).
Nadvojvodinja Zofija, cesarju Fran Josipu mati (str. 7).
Cesarica Elizabeta kot nevesta (str. 18).
Cesar Fran Josip kot ženin (str. 19).
Cesaričinja Štefanija (str. 41).
Cesarica Elizabeta (str. 42).
Cesar Fran Josip kot lovec (str. 55).
- II. *Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani:*
Prizor iz bojišča (str. 12).
Nadvojvoda Albreht (str. 16).
Blejsko jezero (str. 38).
Radeckega spomenik na Dunaji (str. 44).
- III. *Kleinmayr-Bamberg v Ljubljani:*
Nadvojvodič Fran Josip obdaruje v Laksenburgu vojaka - stražnika (str. 9).
- IV. *Lampe Fr., dr. v Ljubljani:*
Maršal grof Radecky (str. 11).
Trg Postojna (str. 21).
Princesinja Štefanija in prestolonaslednik Rudolf, nevesta in ženin (str. 22).
Spomenik l. 1866 padlim vojakom-pomorščakom — postavljen na Visu (str. 27).

- IV. *Lampe Fr., dr.:* Krška cerkev na Koroškem (str. 32).
Kuhinja pod milim nebom in delitev
jedil ob ljubljanskem potresu
(str. 47).
Frančiškanska cerkev in njeno obližje
ob ljubljanskem potresu (str. 56,
57).
- V. *Mohor. družba v Celovci:* Glavni trg v Gorici : Travnik (str. 33).
Mesto Maribor (str. 37).
- VI. *Slov. Matica v Ljubljani:* Mesto Pulj (str. 34).
Mesto Trst (str. 35).
- VII. *Tomažič Ivan, žup. v Škofji Loki:* Vojaški župnik Nikolaj Cic deli sveto
odvezo 2 emu ter 4 emu batalijonu
17 tega, t. j. kranjskega, polka
peščev pred bitvo pri Kustoci,
24. junija l. 1866, okrog 7. ure
zjutraj (str. 24, 25).
- VIII. *Turek A., v Ljubljani:* Andrej Hoferjev spomenik na hribu
Isel (str. 45).
Ljubljana, stolno mesto kranjske
kronovine (str. 49).

